

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

**Νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων των
γραμματοσειρών (fonts and typefaces).**

**Ακριβή Κυριαζή, dpsd14047
dpsd14047@syros.aegean.gr**

**Μάθημα : Νομικά στο Design
Επιβλέπων Καθηγητής: Παραδείσης Ιωάννης-Ιάκωβος**

Ιανουάριος 2016

Εισαγωγή

Εδώ και δισεκατομμύρια χρόνια ο άνθρωπος είχε ανάγκη για ένα μέσο επικοινωνίας. Αρχικά χρησιμοποίησε τοιχογραφίες και σιγά σιγά η επικοινωνία εξελίχθηκε με την χρήση της γραφής. Υπήρξαν διάφορες γλώσσες, διαφορετικοί γραφικοί χαρακτήρες με αποτέλεσμα τον 15ο αιώνα, ο Γουτεμβέργιος να συλλέξει από διάφορους ανθρώπους χαρακτήρες(γράμματα, αριθμούς), να τους συγκεντρώσει και να δημιουργήσει τις πρώτες γραμματοσειρές. Αν και στην αρχή οι γραμματοσειρές ήταν τελείως αρμονικές, πλέον γραμματοσειρά(font) νοείται ως ένα σύνολο τυπογραφικών χαρακτήρων οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε μεταξύ τους να υπάρχει αρμονία και ομοιομορφία. Με εξαίρεση ορισμένες γραμματοσειρές που απαρτίζονται από ειδικά σύμβολα και εικόνες, η πλειοψηφία αυτών αναπαριστά ένα αλφάβητο. Συνήθως κάθε γραμματοσειρά εκτός από τους χαρακτήρες του αλφάβητου περιλαμβάνει αριθμούς (από το 0 έως το 9), σημεία στίξης (π.χ. !;?,) και ορισμένα σύμβολα (π.χ. €, #, @). Πλέον οι περισσότερες γραφιστικές δουλειές γίνονται με την βοήθεια του Η/Υ και ειδικών προγραμμάτων με αποτέλεσμα οι γραμματοσειρές να έχουν ψηφιοποιηθεί. Στις μέρες μας οι γραμματοσειρές δεν είναι απλά αποτέλεσμα σχεδιασμού, αλλά και προγραμματισμού.

Γενικές Έννοιες

Όταν θέλουμε να αναφερθούμε σε μια ψηφιοποιημένη γραμματοσειρά χρησιμοποιούμε τον όρο «λογισμικό γραμματοσειράς». Το λογισμικό γραμματοσειράς είναι ένα σύνολο αρχείων τα οποία είναι διαθέσιμα από τον δημιουργό της γραμματοσειράς ή τον εκάστοτε κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων αυτής. Το σύνολο αρχείων μπορεί να συμπεριλαμβάνει πηγαίο κώδικα,

κώδικα που χρησιμοποιείται άμεσα για την κατασκευή λογισμικού, καθώς και τεκμηρίωση. Δημιουργός της γραμματοσειράς είναι εκτός από τον άνθρωπο που σχεδίασε τη γραμματοσειρά, όποιο άτομο ασχολήθηκε με τη δημιουργία του λογισμικού (π.χ. μηχανικός, γραφίστας, προγραμματιστής). Ακόμη κάθε γραμματοσειρά έχει το δικό της ξεχωριστό όνομα, το οποίο κατοχυρώνεται με ειδική δήλωση πνευματικών δικαιωμάτων στον κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων της γραμματοσειράς.

Είναι πολύ σημαντικό να θιχτούν δυο πολύ σημαντικές έννοιες που έχουν άμεση σχέση με τα πνευματικά δικαιώματα. Υπάρχουν αρχικές εκδόσεις γραμματοσειρών και τροποποιημένες εκδόσεις.

Η «αρχική έκδοση» είναι ένα σύνολο στοιχείων (λογισμικό γραμματοσειράς) στη μορφή που το έχει διαθέσει κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων. Η «τροποποιημένη έκδοση» είναι μια επεξεργασμένη μορφή της αρχικής έκδοσης. Σε αυτή τη περίπτωση η γραμματοσειρά είναι ένα παράγωγο κάποιας άλλης γραμματοσειράς με μικρές ή μεγάλες αλλαγές στη μορφή των χαρακτήρων αλλά και με τη μεταφορά του λογισμικού γραμματοσειράς σε νέο υπολογιστικό περιβάλλον.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

.	,	;	:	@	#	'	!	”	/	?	<	>
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

%	&	*	(	)	□	\$
---	---	---	---	---	---	----

Τι είναι font (λογισμικό γραμματοσειράς) και τι είναι το typeface (γραμματοσειρά);

Πολύ συχνά ακόμη και οι επαγγελματίες δεν μπορούν να ξεχωρίσουν την διαφορά του font από του typeface. Typeface είναι το σύνολο των γραμμάτων, των αριθμών και των συμβόλων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την σύνταξη μιας λέξης, ενός κειμένου. Για παράδειγμα αρκετοί μπερδεύονται και θεωρούν πως η "Arial" είναι μια font αλλά είναι typeface. Στη πραγματικότητα font είναι το λογισμικό το οποίο δίνει την εντολή στην οθόνη και στον εκτυπωτή να τυπώσει τα γράμματα στη μορφή της Arial.

Νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ελλάδα.

Στο άρθρο 1 περί πνευματικής ιδιοκτησίας διευκρινίζεται πως ο πνευματικός δημιουργός του έργου αποκτά τα πνευματικά δικαιώματα του έργου του, δηλαδή έχει το περιουσιακό αλλά το ηθικό δικαίωμα. Με τον όρο περιουσιακό δικαίωμα νοείται η εκμετάλλευση του έργου και με το ηθικό δικαίωμα προστατεύεται ο προσωπικός δεσμός του δημιουργού με αυτό. Οι εξουσίες του πνευματικού δημιουργού πάνω στο έργο υπάρχουν αναλυτικά στα άρθρα 3 και 4. Στις παραγράφους 1,2 και 2α βλέπουμε πως ως έργο νοείται και το γραφικό (σχεδιαστικό) κομμάτι της γραμματοσειράς αλλά και η ηλεκτρονική μορφή της (λογισμικό γραμματοσειράς). Ειδικότερα στο άρθρο 3 βλέπουμε τη νομοθεσία περί περιουσιακού δικαιώματος.

Διευκρινίζεται πως χωρίς τη συγκατάθεση και την άδεια του πνευματικού δημιουργού, το έργο δε μπορεί να αναπαραχθεί, χρησιμοποιηθεί (ολόκληρο ή μέρος αυτού) και επεξεργαστεί. Η διανομή του έργου στο κοινό αναλώνεται μόνο στη περίπτωση που ο δημιουργός έχει πουλήσει ή έχει μεταβιβάσει τη κυριότητα του πρωτοτύπου.

Στο άρθρο 4 περί ηθικών δικαιωμάτων βλέπουμε πως έχει τις εξής εξουσίες:

- α) της απόφασης για το χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο κατά τους οποίους το έργο θα γίνει προσιτό στο κοινό (δημοσίευση),
- β) της αναγνώρισης της πατρότητάς του πάνω στο έργο και ειδικότερα την εξουσία να απαιτεί, στο μέτρο του δυνατού, τη *μνεία του ονόματός του* στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε δημόσια χρήση του έργου ή, αντίθετα, να κρατάει την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο,
- γ) της απαγόρευσης κάθε παραμόρφωσης, περικοπής ή άλλης τροποποίησης του έργου του, καθώς και κάθε προσβολής του δημιουργού οφειλόμενης στις συνθήκες παρουσίασης του έργου στο κοινό,
- δ) της προσπέλασης στο έργο του, έστω και αν το περιουσιακό δικαίωμα στο έργο ή η κυριότητα στον υλικό φορέα του έργου ανήκει σε άλλον, οπότε η προσπέλαση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο που προκαλεί τη μικρότερη δυνατή ενόχληση στο δικαιούχο,
- ε) προκειμένου περί έργων λόγου ή επιστήμης, της υπαναχώρησης από συμβάσεις μεταβίβασης του περιουσιακού δικαιώματος ή εκμετάλλευσής του ή άδειας εκμετάλλευσης του εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία της προσωπικότητάς του εξαιτίας

μεταβολής στις πεποιθήσεις του ή στις περιστάσεις και με καταβολή αποζημίωσης στον αντισυμβαλλόμενο για τη θετική του ζημία.

Τέλος, όσον αφορά το άρθρο 4 πρέπει να σημειωθεί πως το ηθικό δικαίωμα δεν μεταβιβάζεται μετά τη μεταβίβαση των περιουσιακών δικαιωμάτων, αλλά παραμένει στον πνευματικό δημιουργό, εκτός κι αν έχει συμφωνηθεί το αντίθετο με τον εκάστοτε εργοδότη. Στη συνέχεια σύμφωνα με το άρθρο 10 τεκμαίρεται ως δημιουργός του έργου, στην προκειμένη, της γραμματοσειράς αυτός του οποίου το όνομα συνοδεύει τη γραμματοσειρά κατά τη διανομή της.

Ακόμη είναι σημαντικό να γνωρίζουμε πως η διανομή μιας γραμματοσειράς μπορεί να γίνει μέσω διάφορων ιστοσελίδων στο διαδίκτυο. Υπάρχουν ιστοσελίδες όπου οι γραμματοσειρές διατίθενται δωρεάν στο κοινό, το οποίο έχει το δικαίωμα να τις χρησιμοποιήσει για οποιοδήποτε σκοπό, εφόσον ο πνευματικός δημιουργός έχει παραχωρήσει το έργο του στην ιστοσελίδα. Συνήθως οι γραμματοσειρές που διατίθενται έναντι κάποιου χρηματικού ποσού δεν μπορούν να υποκλαπούν εύκολα.

Γενικότερα η νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων των γραμματοσειρών στη Ελλάδα είναι ελλιπής. Δεν υπάρχουν νόμοι που αφορούν ξεκάθαρα τις γραμματοσειρές.

Σε άλλες χώρες

Ακόμη και στις Η.Π.Α. η νομοθεσία για τις γραμματοσειρές δεν είναι ξεκάθαρη. Υπάρχουν νόμοι οι οποίοι δεν προστατεύουν τα typefaces αλλά την ηλεκτρονική μορφή τους (fonts). Σε αυτή τη περίπτωση μπορούμε να πούμε πως μια γραμματοσειρά ως σύνολο (font & typeface) προστατεύεται εν μέρη. Δηλαδή κάποιος έχει τη δυνατότητα να εκτυπώσει μια γραμματοσειρά, να τη σκανάρει, να τη ψηφιοποιήσει και να είναι νόμιμος. Υπάρχουν γραμματοσειρές οι οποίες δημιουργούνται αποκλειστικά για τη χρήση τους σε κάποιο λογότυπο (trademark). Σε αυτή τη περίπτωση νομικά προστατεύεται μόνο το όνομα που υπάρχει στο λογότυπο (trademark) και όχι η γραμματοσειρά.

Επίλογος

Εν κατακλείδι, μετά από αρκετή ερεύνα οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως η νομοθεσία δεν ωφελεί τους πνευματικούς δημιουργούς των γραμματοσειρών, σε καμία χώρα. Ίσως στην Ελλάδα να υπάρχει ένα από τα μεγαλύτερα “νομικά κενά”. Οι γραφίστικη στις μέρες μας είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους. Είναι μια εναλλακτική μορφή τέχνης που μας έχει δώσει εξαιρετικά και αξιοσημείωτα έργα. Ακόμη, ο καταναλωτισμός κυριαρχεί στη γη και η γραφιστική είναι ένα από τα σημαντικότερα μέσα που ωθούν τον καταναλωτή στην αγορά προϊόντων. Για όλα αυτά πρέπει τα νομοθετικά όργανα να υπολογίσουν και τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών. Είναι απαράδεκτο στην εποχή που διανύουμε να υπάρχει εκμετάλλευση στα έργα ανθρώπων οι οποίοι ασχολήθηκαν για την δημιουργία τους.

Βιβλιογραφικές Πηγές:

Internet:

- <https://fonts.gr/assets/media/PDF/16652.pdf>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AC>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1>
- <http://www.ggda.gr/%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/>
- <http://blog.crowdspring.com/2011/03/font-law-licensing/>